

Fylkesmannen i Vestfold

Indre Viksfjord Vel
c/o Gustav E. Piene
Oberst Angells vei 17

0787 OSLO

Vår saksbehandler / telefon:
Erik Johan Blomdal
33 37 11 89

Deres referanse:

Vår referanse:
2016/389
Arkivnr: 410

Vår dato:
24.06.2016

Ålegressenger i indre Viksfjord - Larvik kommune - tilskudd til skjøtsel og tiltaksrettede undersøkelser - tilskuddsordningen for truede og utvalgte naturtyper 2016

Indre Viksfjord Vel tildeles på bestemte vilkår 1,2 mill.kr over tilskuddsordningen for truede og utvalgte naturtyper i 2016.

Tildelingen går i hovedsak til skjøtsel, utprøving og overvåking av tiltak for å ta vare på store og verdifulle ålegressenger som trues av massiv overgroing med grønnalger. Tildelingen kan i noen grad også benyttes til informasjonstiltak og tiltaksrettede undersøkelser. Velforeningen oppfordres til å berede grunnen for økt medvirkning og økonomisk støtte fra annet hold ved videreføringen av prosjektet, herunder til å utvikle planene for en mulig tidevannsport.

Tiltak og aktiviteter utformes og gjennomføres slik at naturmiljøet ikke påføres skader, ulemper eller forstyrrelser av betydning.

Tiltaket skal være avsluttet og rapportert innen 1. desember i år.

Fylkesmannen finner at tiltaket hviler på et tilstrekkelig kunnskapsgrunnlag, og at dette også er forenlig med de øvrige miljøprinsippene i naturmangfoldloven.

Vi viser til søknad av 14. januar og telefonkontakt med Gustav E. Piene, Sten Rune Haakestad og Ivar Trondsen.

Tiltaket

Indre Viksfjord Vel søker om tilskudd til å videreføre arbeidet med å ta vare på store og verdifulle ålegressenger som trues av massiv overgroing med grønnalger. Søknaden gjelder både aktive tiltak, overvåking og tiltaksrettede undersøkelser. Arbeidet startet opp i 2012 med støtte fra tilskuddsordningen for truede og utvalgte naturtyper, og er i de tre etterfølgende årene videreført med støtte fra samme ordning. På samme måte som foregående år legger søker til grunn en betydelig egenandel i form av dugnadsinnsats og rabatterte priser på leie av anleggsmaskiner m.m.

fra medlemmer i velforeningen. I budsjettet for 2016 er rundt halvparten av ressursene planlagt til aktive tiltak, en fjerdedel til overvåking og tiltaksrettede undersøkelser og det samme til administrasjon og prosjektledelse. Velforeningens egenandel er beregnet til rundt en fjerdedel av samlet, budsjettet kostnad.

Søknadsbeløp: 2,4 mill.kr.

Tilskuddsordningen

Målet med ordningen er å bidra til aktive tiltak for å ta vare på forekomster av truede og utvalgte naturtyper med tilhørende arts mangfold. Fra 2012 er naturtypen ålegresseng innlemmet i ordningen.

Tilskuddsmidlene skal fortrinnsvis brukes utenfor verneområder, men kan i enkelte tilfeller brukes innenfor verneområder når dette er hensiktsmessig for å få til gode, helhetlige løsninger gjennom samordnet virkemiddelbruk fra miljø- og landbruksforvaltningen.

Miljødirektoratet fordeler tilskuddsrammer fylkesvis med utgangspunkt i søknader, innmeldte behov fra fylkesmennene og tilgjengelig budsjett. Fylkesmennene prioriterer og fordeler midlene, og utarbeider tilsagnsbrev (eventuelt avslag).

Fylkesmannens merknader

Naturmangfoldloven (§§ 7-12)

Etter naturmangfoldlovens § 7 skal prinsippene i §§ 8-12 legges til grunn som retningslinjer ved utøving av offentlig myndighet, herunder når et forvaltningsorgan tildeler tilskudd. Prinsippene innebærer at vedtak må bygge på tilstrekkelig kunnskap, at føre-var prinsippet legges til grunn ved kunnskapsmangel, at påvirkningen av et økosystem vurderes ut fra den samlede belastningen, at tiltakshaver bærer kostnadene ved eventuell miljøforringelse og at teknikker, driftsmetoder og lokalisering av tiltak er miljøforsvarlige.

Kunnskapsgrunnlaget (§ 8)

Generelt om tiltaket

Miljøprosjektet har til nå vært en kombinasjon av å prøve ut tiltak og utvikle metoder, innhente kunnskap fra eksterne fagmiljøer samt formidle resultater og erfaringer til media og forvaltning. I 2014 ble de tre første årenes arbeid oppsummert i en skjøtelsesplan med anbefalinger om veien videre. Samme år utviklet prosjektet en mer effektiv metode for opptak av grønnalger, men har samtidig erfart at algeoppblomstring og opptaksforhold varierer mye fra år til år, styrt særlig av temperatur og vind. Søker samler i egne rekker unik kompetanse, engasjement og tilgang på maskiner og infrastruktur som har vært avgjørende suksessfaktorer til nå, ikke minst når det gjelder evnen til å finne gode og rimelige tekniske løsninger.

Det har vært en målsetting å gradvis nedtone kunnskapsinnhenting og metodeutvikling, og gå inn i en mer ordinær driftsfase med aktive tiltak. Det er likevel fortsatt behov for å innhente kunnskap, se nedenfor. Prosjektet fungerer også som en kunnskaps- og premissleverandør for arbeidet etter vannforskriften, som er rette adressat for gjennomføring av miljøtiltak i nedbørfeltet.

Det er i Norge liten erfaring med skjøtsel eller restaurering av ålegressenger, og tiltak for å motvirke oppblomstring av grønnalger. Metodeutvikling og erfaringer fra prosjektet vil derfor kunne ha overføringsverdi til lignende tiltak andre steder. Generelt har miljøutfordringene i indre Viksfjord, og utviklingen av kunnskap, metoder og tiltak for å løse disse, betydelig interesse som pionerprosjekt for forskning og forvaltning.

Vellykkede miljøtiltak i fjordbasseng og nedbørfelt vil ikke bare gavne ålegressengene, men miljøtilstanden og det rike naturmangfoldet generelt, og i tillegg heve brukskvaliteten for friluftsliv, båtbruk mv.

Nærmere om kunnskapsgrunnlaget

Søknaden og videreføringen av tiltaket i 2016 hviler særlig på dette kunnskapsgrunnlaget (se utdyping av enkelte punkter nedenfor):

- Resultater og erfaringer fra perioden 2012-15, nedfelt i årsrapporter og skjøtelsesplan
- Lokalkunnskapen og kompetansen velforeningen samler i egne rekker
- Biologiske, kjemiske og fysiske undersøkelser i 2012-13 (Havforskningsinstituttet-HI)
- Overvåking av ålegressets tilstand og utvikling på faste posisjoner i 2014-15, herunder undersøkelser av artsmangfold, vann- og sedimentkvalitet (NIVA)
- Analyser og vurderinger av en mulig tidevannsport (Akvaplan-niva, SINTEF)
- Fjerning av bunnsediment i to prøvefelt våren 2016
- Mini-seminar 16. desember om resultater i 2015, miljøutfordringene i fjordavsnittet og nedbørfeltet, planlagt satsing videre m.m.

Naturverdier og miljøutfordringer

Utgangspunktet for søknaden er en forekomst med tett ålegresseng på ca. 100 daa, og et like stort areal med glisne og flekkvise enger i tilknytning til denne. Beskrivelsen og avgrensningen i naturbase (lokalitet Viksfjorden, BN00057486) bygger på HIs kartlegging i 2008, og er ikke oppdatert med instituttets supplerende undersøkelser i ettertid, som har dokumentert at engene er vesentlig større enn avgrenset i naturbase. Engene trues av massiv overgroing med ettårige grønnauger, trolig som følge av overgjødning i kombinasjon med liten grad av vannutskiftning. Algeoppblomstringen har negativ innvirkning også på andre naturverdier i fjordavsnittet, samt på flere brukerinteresser. Innerst i Viksfjord ligger et naturreservat med rikt fugleliv. De kartlagte ålegressengene ligger både i og utenfor naturreservatet.

Mudret kanal i Klåstadrenna

Prosjektet har tidligere undersøkt om en mudret kanal i Klåstadrenna (den innerste og grunneste delen av fjordbassenget) kan være et egnet tiltak for å bedre vannutskiftning og vannkvalitet, men har forlatt ideen pga. store kostnader og usikker effekt. Isteden har velforeningen lansert ideen om en såkalt tidevannsport i Vikerøysundet.

Tidevannsport i Vikerøysundet

Ideen består i å etablere en port ved Vikerøybrua. Velforeningen innhentet i fjor foreløpige vurderinger fra to uavhengige fagmiljøer med sikte på å avklare om ideen er liv laga. Fagmiljøene hadde ulikt syn på effekten av tiltaket, men påpekte begge at vurderingene var usikre. For å bedre beslutningsgrunnlaget satte velforeningen bort et nytt oppdrag til det ene fagmiljøet (Akvaplan-niva). Oppdraget besto i å etablere en såkalt partikkeltransportmodell og følge opp med kjøring og analyser, med fokus på indre deler av Viksfjorden og spesielt Varildfjorden. Hovedformålet var å finne veiledende tall for oppholdstider og utskiftning av vannmassene.

Den siste undersøkelsen konkluderer med at en tidevannsport vil ha merkbar positiv effekt på vannkvaliteten, men at det er usikkert om endringen er stor nok til å fjerne problemene med grønnauger. Konklusjonen bygger på bestemte forutsetninger, bl.a. at Klåstadrenna er tilstrekkelig åpen til at alt tidevannet i Varildfjorden kan gå ut her i løpet av de 6 timene sjøen ebber.

Rapporten konkluderer også med at det vil være interessant å simulere partikkeltransporten med tidevannsport, og deretter foreta de samme analysene for oppholdstider og utskiftning av vann-

masser som er gjort uten tidevannsport.

I fjor gikk rundt en femtedel av tilskuddet til utredninger omkring en tidevannsport. I og med modellen nå er etablert, legger vi til grunn at en ny runde med simuleringer og analyser som nevnt vil kunne gjennomføres til en lavere kostnad enn den første runden.

Ideen med en tidevannsport er ikke tidligere prøvd ut her i landet eller i våre naboland, men det skal finnes noe erfaring med lignende tiltak andre steder.

Fjerning av bunnsedimenter

14. og 15. april ble det fjernet bunnsedimenter på to arealer à 5 x 5 meter, med mudringsdybde ca. 20 cm og vanddybde ca. 1,5 meter. Det vokste ikke ålegress på arealene, trolig pga. løst dytt med små muligheter til rotslåing, men ikke langt unna er det flekkvise forekomster med ålegress. Mudringen ble foretatt med et håndholdt rør tilkoblet ejektor og pumpe på farkosten som brukes til opptak av grønnalger. Oppsugde sedimenter ble tømt ut via røret på sjøbunnen i nærheten. Tiltaket er et forsøksprosjekt der formålet er å se om ålegress kan etablere seg på feltene, og ved et positivt resultat utvikle metodikken videre med sikte på å fjerne bunnsedimenter i større skala. Fylkesmannen ga tillatelse til tiltaket etter forurensningsforskriften.

Ved eventuell fjerning av bunnsedimenter i større skala legger velforeningen til grunn at massene pumpes direkte på land.

Overvåking

De siste to årene er det på faste posisjoner gjort prøvetaking og tilstandsvurdering av ålegressengene flere ganger i sesongen basert på undervannsfotografering, samt analyser av arts mangfold, vann- og sedimentkvalitet minst en gang i året. Fra og med i år er planen å følge opp de to feltene der bunnsedimentet er fjernet på tilsvarende måte.

Finansiering og medvirkning

Velforeningen har mottatt støtte over tilskuddsordningen for truede og utvalgte naturtyper i 2012 (3,5 mill.kr.), 2013 (2,5 mill.kr.), 2014 (snaue 1,5 mill.kr.) og 2015 (1,2 mill.kr.). Tiltaket er til nå finansiert gjennom tilskuddsordningen, dugnadsinnsats og rabatterte priser på maskinleie mv. fra medlemmer i velforeningen. Videre har involverte fag- og forskningsmiljøer bidratt med «egenandeler» der avtalen med velforeningen til dels har falt sammen med institusjonens basisoppdrag og/eller hatt karakter av verdifullt faglig utviklingsarbeid. Nylig har NIVA fått støtte fra et EU-prosjekt med restaurering av ålegressenger som ett av flere hovedtema, og der indre Viksfjord er pekt ut som et studieområde.

Så langt er tiltaket i 2016 basert på samme finansiering som tidligere. I videreføringen av prosjektet ser vi det som ønskelig med en bredere medvirkning/støtte, dels fordi det er usikkert hvor lenge dagens støttenivå fra tilskuddsordningen for truede og utvalgte naturtyper kan videreføres, dels fordi betydelige ressurser bindes opp i utredninger med uvisst utfall, jf. ordningens innretning mot tiltak. Vi ønsker derfor at velforeningen så langt mulig bereder grunnen for økt medvirkning og økonomisk støtte fra annet hold ved videreføringen av prosjektet. Når det spesielt gjelder arbeidet med å utvikle og konkretisere ideen om en tidevannsport, anbefaler vi kontakt med en eller flere av disse institusjonene:

- Oslofjordfondet (regionale midler til forskning og innovasjon)
- Forskningsrådet
- Fylkeskommunens utviklingsmidler
- Fylkesmannens skjønnsmidler (fornyingsmidler)

Vi viser til at sekretariatet for Oslofjordfondet, som deltok på mini-seminaret i desember, bidrar aktivt i søknadsprosesser med sikte på å avgrense og forløse gode prosjekter. Vi anbefaler nær kontakt med kommunen omkring «eierskapet» til prosjekter og tiltak, herunder hvem som bør stå som søker. Vi legger ellers til grunn at dette arbeidet skjer som del av foreningens egeninnsats i prosjektet (dugnad).

Organisering

Velforeningens styringsgruppe videreføres med styreleder som prosjektansvarlig og kasserer som økonomiansvarlig. Fra 2014 er Ivar E. Trondsen engasjert som prosjektleder, leid inn gjennom den Larviksbaserte bedriften IT-tekn AS.

Prioriterte tiltak 2016

Med utgangspunkt i tilskuddsordningen, søknaden og etterfølgende kontakt med søker vektlegges følgende tiltak og aktiviteter i år:

1. Fjerne grønnauger
2. Overvåke ålegressengene; vurdere effekten av gjennomførte tiltak
3. Vurdere/gjennomføre nye forsøk med opptak av bunnsedimenter, basert bl.a. på resultatene fra etablerte prøvefelt
4. Supplere tidligere vurderinger av effekter av en tidevannsport på vannutskiftning og vannkvalitet
5. Berede grunnen for økt medvirkning og økonomisk støtte fra annet hold ved videreføringen av prosjektet, herunder til å utvikle planene for en mulig tidevannsport
6. Formidle resultater og erfaringer til allmennhet og forvaltning, herunder drifte prosjektets webside

Minst nitti prosent av tildelingen skal benyttes til tiltakspunktene 1-3.

Fylkesmannen finner at kunnskapsgrunnlaget er tilstrekkelig til å ta stilling til søknaden.

Føre var-prinsippet (§ 9)

Ettersom kunnskapsgrunnlaget vurderes som tilstrekkelig, tillegges prinsippet liten vekt i vurderingen.

Økosystemtilærming og samlet belastning (§ 10)

Bakgrunnen for søknaden er et økosystem i ubalanse og formålet med tiltaket å redusere grønnaugeteppene og overskuddet av plantenæringsstoffer som trolig er mye av årsaken til ubalansen. Tiltaket innebærer aktivitet i gruntvannsområdene, men det legges til grunn at dette som tidligere år gjennomføres uten vesentlig forstyrrelse av fuglelivet. Eventuell aktivitet som kan ha vesentlig innvirkning på fuglelivet i naturreservatet vil kreve vurdering/behandling etter verneforskriften.

Kostnadene ved miljøforringelse skal bæres av tiltakshaver (§ 11)

Søker er ansvarlig for å forebygge og utbedre eventuelle skader på naturmiljøet som følge av tiltaket.

Miljøforsvarlige teknikker, driftsmetoder og lokalisering (§ 12)

Søker har tilgang på fagkompetanse og erfaring som gir et godt utgangspunkt for å lokalisere og utforme tiltak og aktiviteter slik at naturmiljøet ikke påføres skade eller ulempe av betydning. For eventuelle tiltak som krever særskilt tillatelse, kan hensyn bli konkretisert i egne vilkår.

Fylkesmannens vedtak

Økonomisk ramme

Søknaden imøtekommes med et rammetilsagn på 1,2 mill.kr. Dette er et bruttobeløp som også må dekke merverdiavgift.

Tilsagnet gis på disse vilkår:

Faglige vilkår

1. Tiltaket avgrenses og utformes i samsvar med merknader og vilkår i dette brevet.
2. Tildelingen skal i størst mulig grad, og minst nitti prosent av denne, benyttes til aktiv skjøtsel, utprøving og overvåking av tiltak. Gjenværende del av tilsagnet kan benyttes til informasjonstiltak og supplerende undersøkelser av en mulig tidevannsport.
3. Tiltaket utformes og gjennomføres slik at naturmiljøet ikke påføres skader, ulemper eller forstyrrelser av betydning.
4. Velforeningen er ansvarlig for å fremme eventuelle søknader om tiltak som krever særskilt behandling eller tillatelse.
5. Velforeningen skal berede grunnen for økt medvirkning og økonomisk støtte fra annet hold, herunder til å utvikle planene for en mulig tidevannsport.
6. Det utarbeides månedsrapporter til Fylkesmannen.
7. Tiltaket skal være avsluttet og rapportert innen 1. desember. Rapporten skal i tekst og foto/illustrasjoner vise hva som er gjort og hvilke justeringer som eventuelt er foretatt underveis. Rapportering gjøres i Miljødirektoratets elektroniske søknadssenter.
8. Dersom noen av forutsetningene i dette brevet ikke lar seg gjennomføre teknisk, faglig eller økonomisk, skal Fylkesmannen varsles så snart som mulig.

Økonomi

1. Det utarbeides månedsrapporter til Fylkesmannen.
2. Regninger fra firmaer der ansatte er involvert både som premissgivere og leverandører til prosjektet, viderefaktureres i forbindelse med månedsrapporten. Det samme gjelder fakturaer fra innleid prosjektleder.
3. Velforeningen kan viderefakturere regninger fra andre underleverandører fortløpende.
4. For å gi velforeningen likviditet til å betale mindre fakturaer i perioden mellom månedsrapportene, til kontante kjøp, samt for å sikre at alle fakturaer blir betalt til forfallsdato, kan velforeningen sende en a konto faktura på inntil fem prosent av tilsagnsbeløpet, dvs. 60 000 kr.
5. Velforeningen kan fakturere Fylkesmannen med forfall per 15 dager.
6. Sluttrapportering med regnskap og siste faktura leveres når arbeidet er avsluttet, senest innen 1. desember.
7. Fylkesmannen og Riksrevisjonen har anledning til å iverksette kontrolltiltak for å sikre at midlene blir nyttet i samsvar med forutsetningene, jf. Bevilgningsreglementet § 12. Tilskuddet eller deler av det kan bli krevd tilbakebetalt hvis tiltaket ikke blir gjennomført etter vilkårene eller hvis opplysningene i søknaden ikke stemmer.
8. Regnskapsbilag skal oppbevares i minst ti år.

Fakturaer sendes i ordinær post eller som EHF-faktura (ikke e-post) til:

Fylkesmannen i Vestfold

Fakturamottak DFØ

Pb. 4104

2307 Hamar

Fakturaer merkes: «Ålegress indre Viksfjord 2016 - prosjekt 10623 - 2790 jek»

Månedssrapporter og fakturaer sendes også på e-post til kontaktpersonen i Fylkesmannens miljø- og samfunnssikkerhetsavdeling.

Videre oppfølging

Skriftlig bekreftelse på at vilkårene i tilsagnsbrevet er akseptert sendes Fylkesmannen per e-post eller brev innen tre uker.

Vedtaket kan påklages til Miljødirektoratet. Eventuell klage skal være skriftlig begrunnet og sendt Fylkesmannen innen tre uker fra brevet er mottatt.

Med hilsen

Miljø- og samfunnssikkerhetsavdelingen

Elisabet Rui
fylkesmiljøvernssjef

Erik Johan Blomdal
naturforvalter

Dokumentet er elektronisk godkjent og har derfor ingen signatur.

Kopi (e-post):

IT-tek AS v/Ivar E. Trondsen

NIVA v/Hartvig Christie

Akvaplan-niva v/Øyvind Leikvin

Havforskningsinstituttet v/Frithjof Moy

Larvik kommune v/Hans Chr. Nygaard, Bjørn Evensen, Einar Kolstad og Marit Vasbotten

Vestfold fylkeskommune v/Stein Erik Fjeldstad og Lars Wilhelm Solheim

Miljødirektoratet v/Egil Postmyr, Else Marte Vold og Per Johan Salberg

Internkopi (e-post):

Reidun Mangrud, Hilde Marianne Lien, Gunnar Kleven, Ailin Gundersen, Sigurd A. Svalestad,
Arne Chr. Geving, Janne Elisabeth Knobel

